

Vad är det du säger?

Ett seminarium om sanning, hopp och vilja.

Vestlunddagarna den 12 – 13 april 2018

Per-Ola Jansson och Monica Widman Lundmark

Inledning

Per-Ola Jansson, moderator

Vestlunddagarnas uppmaning "Demokratisera demokratin!" syftar till att belysa demokratins styrka i en omtumlande, global värld. Men även att belysa dess problem.

De flesta av oss som är samlade här idag, har sin förankring i den svenska folkbildningen. Där utgör demokratifrågorna ryggraden. Vi är väl förtrogna med denna vår biologi. Vår främsta uppgift är inte att sprida populärvetenskaplig information till folket utanför akademien, ej heller att vara en sanningsgarnison vars främsta uppgift är att slå ned på samtidens dunkla, obskyra idéer och föreställningar. Sådana ansträngningar är givetvis hedervärda, men nej, vår främsta uppgift det är, att gång på gång framhålla det mänskliga mötets möjligheter, att ständigt visa på dialogens styrka, när människor med olika erfarenheter möts och lyssnar på varandra; tar intryck, växer och blir klokare, med bibehållen respekt, ibland även för de åsikter som man kanske inte alla gånger kan dela.

Den man, vars livsgärning vi idag hyllar med detta seminarium, har genom ett långt och aktivt arbete inom, och för folkbildningen, ständigt formulerat sin tro på det mänskliga mötet och dialogen som det främsta verktyget för demokratisering och ökad respekt för medmänniskan.

I Gösta Vestlund pågår ständigt en dialog mellan motsatta idéer och förhållningssätt. Den senaste rapporten från World Value Survey konfronteras med framväxten av neokonservativa idéer och tankemönster här hemma i Sverige i vår egen tid. Hos honom möts tanzanisk livsglädje och optimism med folkhemsk nyttomoral och gråhet, folkkyrkotankar inhämtade i Sigtuna prövas mot

uppsaliensisk, akademisk snobbism. Idrottens tävlingshets med dess samtidiga möjlighet till förbrödring och vänskap. Säreigna minnen från möten på Brunnsvik med studerande och lärare vars olika livshållningar kunde präglas av marxistiska, mystiska eller kristna utgångspunkter, men där alla kunde göra sig gällande och känna sig respekterade, därför att dialogen berikade dem alla.

I år är våra ledord *sanning, hopp och vilja*. De kan tyckas höra hemma i en frikyrkopredikan. Även om vi inte står inför den yttersta domen, så menar vi att dessa ledord förtjänar att uppammas av oss folkbildare just nu, mer än kanske någonsin. Det är allvar nu.

Under påsken läste jag ett inlägg i SvD, som är ett publicerat tal av den brittiske författaren *Ian McEwan* till en grupp studenter på deras examensdag, vid något av Madrids universitet. I talet jämför han hur han uppfattade världen när han nyexaminerad lämnade Oxford på 70-talet, med den värld som nu väntar vår tids nytexaminerade akademiker. Han börjar med att betona de fasor som väntar: en värld i kaos, en frihetlig samhällssyn under attack, arbetslöshet och populism, cyberkrig, humanitära katastrofer, där hela befolkningar hotas av att dö i kolera och difteri, klimatförändringar som kan föröda hela vår civilisation.

Sen går han vidare med att vi *"samtidigt befinner oss i en gyllene era för naturvetenskap och teknologi. Servi till framstegen inom kosmologi, teoretisk fysik, cellbiologi och materiallära är det här en fantastisk tid att leva i. Konsten, humanioran och forskningen inom tusentals olika fält blomstrar. Vi har bara hunnit till första kapitlet i den digitala revolutionens historia"*

"/.../ Men här har vi ett perfekt exempel på hur hjälplösa vi kan vara inför konsekvenserna av vår egen intelligens /.../ de här små maskinerna vi har i våra fickor är oemotståndliga. Ingen tvingar oss att köpa dem. Vi tillbringar våra dagar uppkopplade mot varandra. Hur kommer det sig att vi så villigt ger upp vår ensamhet?"

Så här lyder slutklämmen:

"/.../ Köp en anteckningsbok, använd en penna, hänge er i total ensamhet åt er egen privata rymd. Ta makten över den plats där inga andra kan nå er, hitta er, påverka er, sälja något till er eller berätta för er om sin senaste semester"

Det låter som en önskedröm, detta att få vara ifred, slippa alla algoritmer, alla töntiga förslag på vad du skall läsa, vilka streamade filmer du bör ladda ned, alla cookies du bör tillåta. Men ändå känns det tveksamt att försöka lämna, eller fly bort från vår digitaliserade värld med alla sina ofullkomligheter. Måste vi inte nu, var och en, och tillsammans, istället vara beredda att ta ett ännu större ansvar för att de dystopiska stämningarna inte skall övergå i verklighet? Eller kan vi göra både och?

Under årets Vestlunddagar belyser vi hur det storartade verktyget DEMOKRATI står sig när vi famlar efter en samlad VILJA som borde göra det möjligt för oss att staka ut en hållbar väg till en gemensam framtid. Står HOPPET ännu till ökad kunskap? Vilka nya möjligheter står oss folkbildare till buds? Vår tids dominerande tankefigurer har fötts i en postmodern värld där den absoluta sanningen gömt sig bakom en myriad av tolkningsmöjligheter, men där lögnerna alltjämt florerar. Då måste rent dialektiskt också sanningen finnas. Utan sanning, ingen lögn!

Så, ännu en gång välkomnar vi er till två dagar fyllda av intensiv dialog, aktuella exempel på demokratiutveckling, skön musik och glädje!

Sverker Sörlin

Demokrati som viljeakt

En ny berättelse om planetens framtid i antropocen

Sverker Sörlin, idéhistoriker och professor i miljöhistoria vid Kungliga Tekniska Högskolan

Frågorna om antropocen och den om demokrati hör samman. 1945 sprängdes världens första atombomb i New Mexico. Det som är intressant är de spår som fortfarande finns kvar och kommer att finnas i miljoner år.

Antropocen är ett föreslaget namn på en ny geologisk period. Om antropocen blir vetenskapligt accepterad som geologisk epok, kommer den att efterträda den nuvarande holocen. Ordet Antropocens moderna tillkomst skedde i Guerra de la Vaca där ITTP samlades för ett möte då begreppet myntades och senare lanserades i tidskriften Nature som "The geology of man kind". Antropocen kan översättas med "människans tidsålder" efter grekiskans *antropos* som betyder människa och *cen* som betyder ny. Man söker bevis för att det ska finnas en sådan ny tidsperiod. En av förutsättningarna är att den ska kunna dokumenteras överallt på jorden. Alla tidsperioder har haft en början och ett slut – inom vilken tidsepok ska antropocen rymmas? Sverker Sörlin menar att det är då människan är den dominerande verkande arten på jorden, avläsbar på geologisk nivå. Sopor håller på att bli den mest fundamentala markören för människans tid på jorden. Det fasta avfallet från städer uppgår nu till 11 miljoner ton/dag.

Vad betyder då det här? Angår det oss?

Frågan om antropocen har en lång historia. På 1800-talet var man rätt klar över de atmosfäriska sambanden. Ett ledande tema är det planetära: förståelsen av jorden som en rad mekanismer, ett system, som hänger samman. Det är en central tanke hävdar en grupp naturforskare, de så kallade "Jordsystemforskarna" som 1980–90 formerade sig. Kunskap om sammanhangen på jorden ökade och man började tala om antropocen.

Guds skapelse råar människan inte på, hon är "Powerless to do it any Titanic physical damage" (Robert Millikan).

Det blir nu en stor konflikt huruvida naturresurser ska exploateras. "Living in denial" (Kari Marie Norgaard). Människor vet att de sätter för stora klimatavtryck men lever i förnekelse.

Sverker Sörlin menar att han är skeptisk mot att man enbart personligen ska ta ansvar. Lösningarna finns på global nivå. Dessa är dock oerhört svåra att finna!

"Slow violence and the environmentalism of the poor" (Rod Nixon). Man måste föra in en social dimension – det finns inte enbart en enhetlig mänsklighet utan en rad olika levnadsförhållanden. Efter 50-talet sker den "stora accelerationen" då ökad produktion spyr ut avfall. I Oscars församling, där Sverker Sörlin bor, produceras mer avfall än i hela Neapel. Kurvorna och diagrammen, som visar detta, är inte nya. Det nya är att föra dem samman och göra analysen. På några få år har forskningen eskalerat.

Vi bygger städer och lär oss att kontrollera och reglera naturen, menar vissa amerikanska rörelser. Andra hävdar att några rika fortsatt tjänar pengar på fattiga. Detta påverkar även vår uppfattning om tiden: all historia påverkas av människors agerande. Nu är tanken att planetens historia är mycket mer sammanflätad med geologin.

Det finns många alternativa tidpunkter då man kan hävda antropocens tillkomst. Man diskuterar således startpunkten för en tidsålder som man inte ens vet om den finns. Diskussionen präglas av de medverkandens olika kompetensområden.

So What?

Sverker Sörlin hoppas ha gett oss en viss antydning till svar på denna fråga. Antropocen och utvecklingen under hundra år är en bumerang som träffar oss själva i nacken.

Vi bör bejaka begreppet antropocen så att begreppet blir till skolbokskunskap och därmed nödvändig att förklara för varje skolklass.

Jag och några andra har tagit initiativ till #vimasteprata. Hedi Frieds bidrag handlar om hur oerhört snabbt utvecklingen kan förändras och försämrats. Vacklandet mellan det goda och onda är inbyggt i även detta med antropocen. Nere i jorden finns tillgångar som delar upp jorden i rika och fattiga länder. Det går inte att komma förbi. Likaså finns överallt den undergrävande "trollverksamheten" som syftar till att skapa kaos och motsättningar, ett verkligt hot mot demokratin.

Vi är jätteglada för alla de människor och folkbildningsorganisationer som anslutit sig till demokratiseringen #vimasteprata. Nu hoppas vi att vår demokratibok kommer att finnas på varje skola och studieförbund runt om i landet.

Frågor till gruppdiskussion

- Är det en bra ide med begreppet antropocen?
- Finns det anledning att vara orolig för demokratin i Sverige?

Kommentarer från gruppdiskussionerna

- Roslings perspektiv bygger på bombsäker statistik. Han påvisar en fantastisk utveckling över hela världen. Detta kommer säkert att befrämja opinionsbildningen. Det föreligger ingen konflikt antropocen – Rosling.
- Antropocen är ett så stort och vitt begrepp. Vad innebär det? Kan man bryta ner det på olika nivåer? Insikten att det finns en förhistoria och viljan att försöka förstå är god folkbildning.
- Poängen är att om antropocen blir ett etablerat begrepp, som inbegriper allt som människan påverkar och hur det går till, kan det ha en pedagogisk effekt. Det innehåller samtidigt en konflikt mellan olika vetenskapliga specialiteter.

Emma Frans

Att skilja vetenskap från trams

Hur fakta och påstådda/alternativa fakta ska tolkas och bemötas

Emma Frans, forskare inom epidemiologi vid Karolinska Institutet

Emma Frans inledde med påståendet att numera är alla dagar första april och framhöll att vi i dagens digitala informationsflöde med både information och desinformation bör ha den kritiska första april-blicken påkopplad hela tiden.

Med hjälp av olika exempel på missledande statistik i medicinska frågor och Donald Trumps förnekande av vetenskapliga fakta och tal om alternativa fakta och "fake news", lyfte hon fram hur desinformationen får stort genomslag medan faktakorrigeringar inte alls får samma spridning. Hon ifrågasatte om fake news är något nytt och satte likhetstecken mellan fake news och propaganda. Hon menade att det var bättre att tala om falska påståenden. Dessa sprids inte bara av privatpersoner och alternativa media. Risker med "breaking news" är att det blir fel och att vanliga media inte alltid "kontrollerar sönder en bra story".

Vidare illustrerade hon hur forskningsnyheter snedvrids genom bland annat alarmistiska rubriker. Faktaresistens uppstår när vår uppfattning av verkligheten skiljer sig från fakta och fakta inte längre biter. Riskerna med att tro på falska påståenden innebär enligt henne en fara för hälsan, demokratin och det offentliga samtalet samt för vår framtid. De lösningar som prövats är faktakoll i olika former. Hon förordade även bättre paketerade fakta, vetenskapsinformation som är mer lätt tillgänglig och inte minst att ett vetenskapligt förhållningssätt lärs ut.

Med utgångspunkt från sin bok *Larmrapporten. Att skilja vetenskap från trams* (2017) lyfte hon fram ett antal vägledande råd: Sök efter ursprungskällan och vem som betalar kalaset. Ha lite is i magen innan nyheter delas. Se till helheten. Var skeptisk till anekdotiska bevis och medicinska påståenden om en ökad risk. Ställ till exempel frågor om vad undersökningen bygger på. Var vaksam på vilseledande statistik, korrelation betyder inte kausalitet.

Emma Frans problematiserade källkritik versus självkritik. Den ökade nyhetskonsumtionens alarmism skapar rädsla och gör oss irrationella. Hon varnade för olika kognitiva bias, såsom bekräftelsebias; tror du det du ser eller ser du det du tror?
Hon avslutade med att citera B. Russell "I would never die for my beliefs. Because I might be wrong".

Emelie Mire Åsell, Katrin Genc, Charles Metzmaa och Josephine Bladh

Panelssamtal kring Demokratisera demokratin

Samtalsledare Josephine Bladh, konsult och styrelseledamot i Studieförbundet Vuxenskolan

Hur demokratiskt är Sverige – och vilka hamnar utanför?

En återkommande fråga på Vestlunddagarna är hur vi kan demokratisera demokratin. Den utmanande frågan ställdes i ett intressant panelssamtal med företrädare för olika ungdomsorganisationer och personer som varit aktiva i olika sociala rörelser. Deltagarna i samtalet var Charles Metzmaa, tidigare förbundssekreterare i Sverok, Katrin Genc, förbundsordförande i Assyriska ungdomsförbundet och Emelie Mire Åsell som tidigare verkat inom RFSL och numera är anställd vid Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Tillsammans representerade de ett omfattande organisationskapital med erfarenheter från många olika föreningar.

Behöver folkbildningen demokratiseras och ser ni brister i demokratin?

Emelie ansåg att demokratin alltid är skör men om man jämför Sverige i ett globalt perspektiv är det mycket som fungerar bra. Det går långsamt framåt för de organisationer som arbetar med barn och ungdomar, menade hon. Katrin höll med om globala skillnader och utmaningar men pekade på risker som att vissa organisationer kan bjuda in hatpredikanter som verkar utanför demokratis värdegrund. Det är kanske en lite för bred fråga att svara på, tyckte Charles. Det finns ju väldigt många organisationer och de fungerar på olika sätt.

När demokratin alla medborgare? Vilka är medskapare av demokratin och vilka står utanför?

Deltagarna pekade på att de folkvalda har det yttersta ansvaret och att det finns stora skillnader i valdeltagande både mellan olika kommuner och inom vissa kommuner. Hur når vi svenskar som inte har svenska som modersmål eller behärskar det svenska språket? Ibland används klanledare och kända personer som röstfiskare samtidigt som andras röster inte kommer fram, menade Katrin. Man kan också ha med sig en negativ inställning både till politik och myndigheter om man kommer från ett land utan fungerande demokrati.

Ett annat problem är att de som står för normen har lättare att göra sina röster hörda. De syns på ledarsidor och debattinlägg i olika frågor, menade Emelie. Många väljer att bli normföljare istället för att ha en vidare och mer inkluderande syn på demokratin. Det är en påverkan som kan ske långsamt och över tid men som sätter djupa spår i demokratins villkor att verka.

Vilka är då utanför?

Papperslösa migranter och barn samt invandrarkvinnor finns utanför. En annan grupp är de som inte känner till sina rättigheter eller sin makt och sina möjligheter att påverka. Är man inte heller bekräftad i samhället kan man lätt hamna utanför. Det finns också en rättslig synpunkt när det gäller att vara utanför, menade Katrin, som tog upp exemplet med att ge asylrätt för en grupp och inte bedöma den enskildes asylskäl. Ett sådant beslut skulle urholka rättssäkerheten och inte ge samma möjlighet till andra grupper.

Är allt problem – eller finns lyckade insatser? Kan ni nämna några lyckade exempel på inkluderande demokrati?

Emelie nämnde en förening där man hade tröttnat på många och långa möten med sjunkande deltagande. Då prövade man istället att rösta digitalt, vilket dels höjde intresset betydligt och även gav utrymme för andra medlemmar som inte syntes eller hördes så mycket på mötena. Ett annat exempel var hur man kunde tillvarata intresset från yngre personer som önskade medverka. Ett ytterligare exempel var ett läsprogram för integration i den assyriska föreningen där man använde sig av både svensk och assyrisk litteratur.

Håller föreningsformen på att dö? Hur kommer man i kontakt med en förening som ny – räcker det att fråga själv eller ska man bli uppsökt och vidtalad?

Här nämndes både formella och informella kontakter av olika slag. Det gavs också exempel på nya former att umgås som att bryta upp kulturgränser och komma så nära varandra som möjligt genom läger och gemensamma sociala och praktiska aktiviteter.

Hur ser vi på engagemanget? Vilka får tillträde till det demokratiska rummet? Ska vi vara nöjda med medborgarnas politiska deltagande, folkbildning och ideellt arbete – något som visat sig stabilt över ett par decennier, enligt studier från Ersta Sköndals högskola. Är det en villfarelse att många ungdomar inte är intresserad av demokratin – beror det i så fall på demokratins institutioner och inte de enskilda individerna? Och är det ett självändamål att bli större – att föreningarna ska växa?

Assyriska ungdomsförbundet vidgade sina vyer genom att delta i Almedalen. Inom RFSL var erfarenheten att många medlemmar hade psykiska problem eller psykisk ohälsa i olika former. Därför sa man upp så att det fanns två personer som delade på olika styrelseposter med undantag för ordföranden. När det gällde assyriska ungdomsförbundet fanns problemet att HBTQ frågor inte kunde accepteras, vilket väckte frågan om hur man kan "arbeta med minoriteter inom minoriteter"? Man måste skapa hållbara arbetsformer.

Är statens stöd en tvångströja eller en tvingande nödvändighet?

Avslutningsvis diskuterades vad stödet från staten betydde. Det fanns en kritik att det blivit mer riktad projektfinansiering och ett svagare verksamhetsstöd. Samtidigt har anslagen inte följt med breddningen av verksamheten så det har blivit nästan ett halverat bidrag per capita.

Går mer stöd till dem som skriker högst? Riskerar man att bidragen styr mer än målsättning och värdegrund?

Det finns ibland skäl att ha riktade bidrag, menade Emelie, som numera jobbar på MUCF som expert på romers hälsa där sådana insatser kan vara mer verksamma än brett organisationsstöd.

Ett annat problem gäller kontinuiteten i projektstödet. Om man fått bidrag från Arvsfonden för att driva vissa frågor går det inte att komma tillbaka ytterligare en period. Projektifieringen av föreningsstödet kan motverka en långsiktig och kontinuerlig uppbyggnad. Ett uttunnat verksamhetsstöd tvingar också många organisationer att ständigt rekrytera nya medlemmar – att satsa på kvantitet istället för kvalitet.

Konferensvärden Per-Ola Jansson tackade panelen med att överlämna varsitt exemplar av Bernt Gustavssons bok *Bildningens dynamik*. Tyvärr hann man inte diskutera just denna fråga – den kollektiva bildningen och det enskilda lärandet i ungdomsorganisationerna. Diskussionen gav dock vid handen att de medverkande har ett omfattande organisations- och föreningskapital och egna kunskaper som förvärvats i det civila samhället. Sammantaget speglade diskussionen många problem och utmaningar när det gäller att demokratisera demokratin. Det handlade både om en ökad variation i etnisk bakgrund, språk och kultur men belyste också att frågor om identitet och tillit fått ett allt större utrymme, vilket bland annat visats av ett ökat intresse för HBTQ-frågor liksom både normkritiska och normkreativa utmaningar. Så samtalet skedde helt i Gösta Vestlunds anda...

Musikgruppen Kolonien

Sverker Sörlin och Hans Abrahamsson

Är en annan väg möjlig?

Makten i framtiden och makten över framtiden

Hans Abrahamsson, **freds- och konfliktforskare vid Göteborgs universitet samt gästprofessor i Globala politiska studier vid Malmö högskola.**

Hans Abrahamsson beskrev världen i termer av tre processer i samverkan som utgör den stora omdaning i vår tid – **globaliseringen, urbaniseringen och den transnationella migrationen** – och aspekter på (kraften i) detta samspel och vilka effekter det ger.

Det innebär exempelvis en förskjutning av ekonomin från väst till öst och syd (BRICS-länderna), framväxandet av globala förädlingskedjor, ökad egenmakt genom fri informationstillgång, att vardagslivet inte pågår bara på en ort utan på flera ställen samtidigt, att nationalstaten försvagas inte minst i förhållande till (större) städer, ofta i samverkande nätverk.

Han betonade starkt att de positiva utvecklingstendenser som (till exempel Hans Roslings) övergripande statistik kan ge vid handen, om och när den bryts ner, ger en allvarlig motbild. Denna vittnar om hur det generellt ökade välståndet **samtidigt ökar skillnaderna i levnadsvillkor** mellan fattiga och rika. Denna världomspännande heterogenitet flyttar också från kontinenter ("nord-kontra syd-konflikten") och återfinns nu mellan stad och land och i snart sagt varje stad eller större ort överallt i världen.

Motkraften för att bestrida och minska dessa olikheter och klyftor i livsvillkor, samt andra stora hot, som att förändra klimatet genom bland annat minskade utsläpp och att motverka den nationella populismen, finner Abrahamsson i att utveckla demokratin i riktning mot ett nytt samhällsbygge. Ett som utformas **med och inte för** människor, med stark betoning på ett lokala förankrat

medborgarskap som medger reellt inflytande på relevant nivå för varje berörd människa i alla frågor, i smått som i stort.

Folkbildningens roll för att öka makten och meningen för medborgarna i en sådan delaktighetsdemokrati med engagemang på individ-, grupp- och lokalnivå såg han som självklar - inte minst för dess förmåga att kunna göra så att människor blir sedda och respekterade, något som är en grundförutsättning för engagemang och vilja till påverkan.

Rundabordssamtal

Folkbildning för jämställdhet

Linda Rosén, Folkbildningsrådets samordnare för jämställdhetsintegrering

Det handlar om kön och makt. Linda Rosén definierade i sin inledning Folkbildningsrådets arbete med jämställdhetsintegrering som ett strategiskt och systematiskt arbete för att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina liv. Hon berättade att arbetets sammanhang är regeringens program för jämställdhetsintegrering i myndigheter, JIM.

Grundtanken är att jämställdhet skapas i vardagen där beslut fattas och resurser fördelas. Det betyder att det är kärnverksamheten som står i fokus, där jämställdhetsperspektivet integreras i beslutsfattande på alla nivåer. Arbetet har alltså inte formen av ett särskilt tidsbegränsat projekt, utan är en pågående och långsiktig process.

Genom konkreta exempel från olika myndigheter illustrerade hon hur förändringsarbete kan komma till stånd när invanda mönster och normer ifrågasätts. Därefter fick vi deltagare i mindre grupper samtala om hur folkhögskolor och studieförbund kan bidra till ett mer jämställt samhälle och vilka problem och möjliga lösningar vi ser i våra egna verksamheter.

Folkbildningsrådets utgångspunkter är att arbetet ska baseras på fakta och kunskap. Jämställdhet är inte en kvinnofråga utan en fråga om omfördelning av makt och om att utmana normer.

Uppfattningen att kvinnor och män är två uteslutande kategorier bör synliggöras och ifrågasättas. Linda Rosén poängterade också behovet för oss att vara självkritiska.

Satsningen på jämställdhetsintegrering har bland annat inneburit att Folkbildningsrådet anordnat workshops i flera steg. Under 2017 deltog åtta studieförbund och tjugofem folkhögskolor och 2018 ges en ny omgång med två studieförbund och trettioen folkhögskolor som deltagare.

I det sammanhanget har tre prioriterade områden identifierats:

- Brist på systematiskt och integrerat jämställdhetsarbete. Den verksamhet som finns är i hög grad eldsjäl driven.
- Könssstereotypa ämnesval.
- Kvinnors möjligheter i asyl - och etableringsverksamheter.

Ett strukturellt och pågående arbete för jämställdhet tar sikte på att utifrån identifierade problem föreslå åtgärder som ska integreras i verksamhetens mål och planer. Linda Rosén underströk vikten av en grundlig och aspektrik problemformulering. Utifrån exempel som identifierats i Folkbildningsrådets workshops inbjöd hon oss i grupperna till analys och diskussion. Gruppsamtalet gav upphov till många funderingar, vilket ledde till ett avslutande samtal i storgrupp om Folkbildningsrådets fortsatta arbete med jämställdhetsintegrering.

Folkhögskola för hållbar utveckling

Williams Pereira, biträdande rektor vid Eskilstuna Folkhögskola

Williams presenterade sig som ansvarig för kursen "Solceller i teori och praktik", som bedrivs i samarbete med ETCs solcellspark i Katrineholm. Parken har både produktion, försäljning, utbildning/bildning och inslag av forskning. ETC och folkhögskolan samverkar om kursen, som bedrivs på 100 procent under en hel termin. Deltagarna får kompetens att arbeta på den svenska marknaden med solceller på olika sätt, men de får även en rejäl dos av folkbildning som syftar till rent personlig växt och utveckling.

Williams kommer ursprungligen från Chile och har varit i Sverige under 34 år och arbetat mycket med folkbildning och kommunal vuxenutbildning. Han berättade att det finns en uppenbar risk att folkbildning idag används enbart som en arbetsmarknadsåtgärd för att göra folk anställningsbara. Eskilstuna folkhögskola har större ambitioner än så och deltagarna får tidigt bekanta sig med samtal kring hur det är att vara aktiv medborgare och själva avgöra hur man tillsammans med andra ska förhålla sig till demokrati i alla dess former. Det handlar om frigörelse i gemenskap. Varje deltagare ska kunna utveckla sina egna insikter för att komma ifrån "en självförvållande omyndighet". En konkret samhällsfråga utifrån kursens tema är "om det är ok med oreglerad vinst i energisektorn där alla människor kan sägas ha behov".

Deltagarna får även förståelse och insikt om behovet av förnyelsebara energikällors betydelse för både framtida miljö och samhällsutveckling.

Sverige halkar efter i utvecklingen sedan några år tillbaka och kursen är en pusselbit för att förändra. Att kursens syfte är tvådelat tas emot lite olika av deltagarna, men de flesta fullföljer och är mycket nöjda efter kursens slut. De kan använda sina nya insikter och kunskaper utifrån att vara både aktörer i branschen, men också som kunniga samhällsdebattörer.

Lena Svensson och Åke Marcusson

Reflektioner från konferensen

Åke Marcusson, förbundsrektor för studieförbundet NBV

Flera föreläsare har pekat på utmanande frågor i stora sammanhang. Det är som om de zoomat ut för att vi ska få en större förståelse och se helheter. Det har varit bra även när budskapen är tunga och ställer krav på oss. Vi har zoomat ut för att få perspektiv och zoomat in för att se verksamheten. Ska man då bli uppgiven? Kan vi förändra oss?

Både vad Sverker Sörlin, Emma Frans och Hans Abrahamsson berättat har bäring in i World Values Survey (WVS) där attitydförändringar, normer och värderingar beskrivs. Deras föredrag kan också kopplas samman med beskrivningarna i antologin *Civilsamhället i det transnationella rummet* och Ulrich Becks bok om individualisering.

Det är hoppfullt att WVS visar att från 1981 och fram till idag har till exempel homosexuellas rätt att gifta sig vunnit gehör i de flesta samhällen. Det beror på att vi går från en tonvikt på traditionella solidaritetsvärderingar till individuella frihetsvärden. Då blir rättvisekravet helt dominerande. Kan vi ändra vår syn i en sådan fråga kan vi förmodligen hoppas på förändrad syn vad gäller klimat, fake news och våld.

Flera andra forskare, till exempel Marta Reuter här i Sverige, beskriver i *Civilsamhället i det transnationella rummet* att många tecken tyder på att de nationella gränserna tappar i betydelse. Idéer har sedan länge förflyttats över landsgränser. Sverker Sörlin visade också att grunden för engagemang i klimatfrågan måste vara transnationell.

Ulrich Beck, som är upphovsman till Gösta Vestlunds devis "demokratisera demokratin", pekade i sin bok *Risikogesellschaft* på exakt samma klimathot som Sverker Sörlin talade om angående den radioaktivitet som fortfarande transporteras med vindar och strömmar runt världen (Ulrich Beck var en "Querdenker" i Tyskland, en person som tänker utanför ramarna). Hoten i världen är många men i hans begrepp "demokratisera demokratin" finns också hoppet.

(andra viktiga böcker av Ulrich Beck är *Cosmopolitan Vision* och *The normal chaos of love*).

Ovanstående texter/referat är skrivna av Per-Ola Jansson, Torvald Åkesson, Ann-Marie Laginder, Kenneth Abrahamsson, Stellan Boozon, Irma Carlsson, Olof Sand och Åke Marcusson.

Samtliga bilder är tagna av Kenneth Abrahamsson utom bilden på Gösta Vestlund, vars upphovsperson är Maria Zaitzewsky Rundgren.

Gösta Vestlund